

ΣΔΕ ΜΕΓΑΡΩΝ
PROJECT

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ
ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ-ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ:ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΗΤΣΟΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΟΙ:ΠΛΑΓΚΑ ΑΡΙΣΤΕΑ-
ΚΟΚΚΑΛΗ ΑΘΗΝΑ-ΚΕΛΛΗ ΙΟΥΛΙΑ-ΜΑΓΟΥ
ΣΛΑΒΚΑ-ΓΚΟΥΒΑΤΖΗ ΣΤΑΜΑΤΙΑ-
ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΠΙΔΑ-ΜΗΤΣΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ-ΠΑΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

- Η αγιογραφία ως τέχνη εμφανίζεται με την ίδρυση του Βυζαντινού κράτους το 330 μ.Χ. Πολλοί θεωρούν ότι τα πρώτα έργα αυτής της τέχνης τα συναντούμε στις τοιχογραφίες των κατακομβών της Ρώμης. Όμως τα κύρια χαρακτηριστικά της βυζαντινής τέχνης, αρχίζουν να διαμορφώνονται κατά την μέση βυζαντινή περίοδο (867- 1204). Η Κωνσταντινούπολη, εκτός από πρωτεύουσα του νέου κράτους, θα γίνει για τους επόμενους αιώνες και η πρωτεύουσα της τέχνης, όχι μόνο για το Βυζάντιο αλλά και για όλη την Ευρώπη. Μετά την πρώτη άλωση της πόλης από τους Φράγκους το 1204 η Θεσσαλονίκη θα διαδεχθεί την Κωνσταντινούπολη ως καλλιτεχνικό κέντρο. Η αγιογραφία καθώς και όλες οι βυζαντινές τέχνες θα φθάσουν στο απόγειό τους κατά την περίοδο των Παλαιολόγων. Εύχρηστη, λιγότερο δαπανηρή από τα ψηφιδωτά – προσιτά μόνο σε υψηλούς κύκλους – γρήγορη σε εκτέλεση, απευθυνόμενη ως μέσο κατήχησης σε όλα τα κοινωνικά στρώματα, θα διαδοθεί σε όλο το γεωγραφικό εύρος της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, αλλά και σε όλες τις χώρες θρησκευτικής και πολιτισμικής

Κατά την διάρκεια της τουρκοκρατίας η τέχνη της αγιογραφίας αρχίζει σιγά σιγά να σβήνει. Τον δέκατο έβδομο αιώνα και για τους επόμενους τέσσερις σχεδόν αιώνες θα χάσει το παγιωμένο, διαχρονικό και αναλλοίωτο βυζαντινό ύφος της. Οι βυζαντινές εικόνες θα αντικατασταθούν από θρησκευτικές ζωγραφιές με ανάμεικτα βυζαντινά και αναγεννησιακά στοιχεία. Στις αρχές του 20ού αιώνα, ο Φώτης Κόντογλου θα επιχειρήσει να ανασύρει από το σκοτεινό βάραθρο της λήθης την ιερή τέχνη της ορθόδοξης εικονογραφίας. Το εγχείρημά του θα πετύχει και χάρη σ' αυτόν η αγιογραφία θα αναγεννηθεί.

Η αγιογραφία είναι μια τέχνη με την δική της εικαστική φιλοσοφία και τις δικές της εικαστικές αξίες που μένουν σταθερές και αναλλοίωτες μέσα στον χρόνο. Η τέχνη υπακούει σε ένα εικαστικό σύστημα με συγκεκριμένους νόμους και αρχές που την διέπουν σε όλες τις περιόδους της μακραίωνης πορείας της. Για την Ορθόδοξη Εκκλησία η εικόνα είναι η εικαστική γλώσσα που εκφράζει τα δόγματά της, τόσο καλά όσο και ο λόγος. Στην ορθόδοξη εικονογραφία δεν υπάρχει χώρος για προσωπικές εμπνεύσεις ή αυτοσχεδιασμούς. Ο αγιογράφος όταν αγιογραφεί παραμερίζει τελείως τα συναισθήματά του και τις ιδέες του. Ο άγιος Φώτιος μας λέει ότι η τέχνη της εικονογραφίας είναι θεόπνευστη, ότι το χέρι του αγιογράφου κινείται άνωθεν κι ότι τα θαυμαστά που πέτυχαν οι αγιογράφοι όλων των εποχών είναι καρπός του αγίου πνεύματος. Η αγιογραφία αντλεί τα θέματά της από την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη, τους βίους των αγίων και ονομάζεται έτσι γιατί παριστά άγια πρόσωπα και άγιες υποθέσεις.

Για να κατανοήσουμε καλύτερα τον ρόλο και την λειτουργία της βυζαντινής σύνθεσης και εικόνας, πρέπει να αναφερθούμε στην αρχιτεκτονική του ορθόδοξου ναού και τον συμβολικό χαρακτήρα της. Το σύμβολο της ορθόδοξης πίστης είναι ο σταυρός και για ευνόητους λόγους ο ρυθμός που καθιερώθηκε μετά τον έβδομο αιώνα είναι ο εγγεγραμμένος σταυροειδής με τρούλο. Το κτίσμα αυτού του ρυθμού περιέχει δυο σχήματα. Ένα ημισφαίριο, τον τρούλο και ένα τετράγωνο, τον ναό.

Ο τρούλος συμβολίζει τον άκτιστο, τον ουράνιο κόσμο και το τετράγωνο συμβολίζει τον γήινο κόσμο. Στον τρούλο, επάνω από το γήινο εκκλησίασμα, δεσπόζει η εικόνα του Χριστού Παντοκράτορα, περιστοιχισμένο από αγγελικές δυνάμεις και προφήτες οι οποίοι προφήτεψαν την ενανθρώπησή Του. Στο κτίσμα που ακολουθεί κάτω από τον τρούλο ιστορούνται με ιεραρχημένη διάταξη οι άγιοι και τα σημαντικότερα γεγονότα της θείας οικονομίας.

- Συγκρίνοντας την βυζαντινή αγιογραφία με την αντίστοιχη αναγεννησιακή θρησκευτική ζωγραφική, θα διαπιστώσουμε ότι υπάρχουν πολλές και ουσιαστικές διαφορές, οι οποίες καθιστούν τη αγιογραφία μια μοναδική τέχνη. Στα θρησκευτικά θέματα της Δύσης κυριαρχεί ο ρεαλισμός και ο ανθρωπομορφισμός. Όλα ζωγραφίζονται όπως ακριβώς φαίνονται. Τα πρόσωπα των αγίων είναι αμετουσίωτα και κοσμικά, πιστά αντίγραφα των μοντέλων που χρησιμοποίησε ο ζωγράφος. Στην βυζαντινή εικόνα όλα πρέπει να μετουσιωθούν σε πνεύμα. Όλα πρέπει να αγιασθούν, ακόμη και τα άψυχα, τα βουνά τα δένδρα τα κτίρια. Τίποτε δεν πρέπει να μένει όπως φαίνεται. Το ύφος της βυζαντινής εικονογραφίας είναι ποιητικό και λιγότερο κοσμικό. Οι εικόνες δεν μοιάζουν με φωτογραφίες.

Οι φωτογραφίες είναι ρεαλιστικές, άψογα αντίγραφα των προσώπων που παριστούν, άλλα εικονίζουν μόνο το επιφανειακό και όχι το εσώτερο. Ο αγιογράφος λαμβάνει υπόψη τα φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά του αγίου, αλλά τα ζωγραφίζει με τέτοιο τρόπο ώστε η εικόνα να προβάλλει περισσότερο την αγιοσύνη και λιγότερο την εξωτερική του εμφάνιση. Όλα τα έργα της κοσμικής ζωγραφικής είναι επηρεασμένα από τα συναισθήματα, τις ιδέες και την ψυχική κατάσταση του καλλιτέχνη. Μια τέτοια εικόνα, στην οποία κυριαρχεί το προσωπικό και το υποκειμενικό, δεν μπορεί να έχει καμιά λειτουργική αξία. Η ορθόδοξη αγιογραφία βαδίζει στο μονοπάτι της αυταπάρνησης, της υποταγής του «εγώ», το οποίο συνθλίβεται μπροστά στην αποκαλυφθείσα αλήθεια. Η αγιογραφία είναι εκκλησιαστικό διακόνημα και το έργο του αγιογράφου μοιάζει με το έργο του ιερέως. Ο άγιος Θεοδόσιος ο ερημίτης μας λέει: « ο ένας συνθέτει το Σώμα και το αίμα του Κυρίου και ο άλλος το παριστά».

ΣΧΟΛΕΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΚΡΗΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

- Η Κρητική Σχολή ήταν μία από τις πιο βασικές Σχολές Αγιογραφίας και αναπτύχθηκε στη Βενετοκρατούμενη Κρήτη τον 15ο αιώνα, την εποχή της Αναγέννησης. Έχει, βέβαια, και κριτική στην αξιοποίηση των πρότερων βυζαντινών προτύπων, αλλά και των βενετσιάνικων και ιταλικών αναγεννησιακών προτύπων του 15ου αιώνα.
- Παρ' ότι αναπτύχθηκε στην Κρήτη, επηρέασε και άλλους αγιογράφους, εκτός Ελλαδικού χώρου, κυρίως στην Ρωσία. Στην Ελλάδα απαντάται στη μονή της Πάτμου, τις μονές του Αγίου Όρους και τα Μετέωρα. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι αυτή η Σχολή εστιάζει στις φορητές εικόνες. Βασικοί θεμελιωτές της Κρητικής Σχολής ήταν οι: Ανδρέας Παβίας, Θεοφάνης Στρελίντζας ο Κρής, Μιχαήλ Δαμασκηνός, Γεώργιος Κλόντζας, Δομήνικος Θεοτοκόπουλος,

Τέλη του 14ου αιώνα, από τη Βασιλεύουσα, η τέχνη πέρασε στον Μυστρά. Η γνήσια Κρητική Σχολή διαμορφώθηκε στην Κρήτη -εξού και η ονομασία της- μετά το γεγονός της πτώσης του Βυζαντίου τον 15ο αιώνα και αρχές του 16ου αιώνα. Κύρια χαρακτηριστικά της είναι οι σκοτεινότεροι προπλάσμοι, κυρίως στα πρόσωπα, όπου χρησιμοποιείται το καφέ και όχι το πράσινο χρώμα της μακεδονικής σχολής. Σε αυτή την τεχνοτροπία, τα σαρκώματα δεν είναι πολύ φωτεινότερα από τον προπλάσμο, στενά και λίγα, τα δε ισκιωμένα μέρη περιβάλλουν και "κλείνουν" τα σαρκώματα. Για αυτό τον λόγο ονομάζεται "στενή" τεχνοτροπία. Η Σχολή αυτή παραμένει περισσότερο πιστή στον βυζαντινό ιδεαλισμό. Είναι τέχνη συντηρητική, με χαρακτηριστικά τις συγκρατημένες κινήσεις, τη λιτότητα, την ευγένεια των προσώπων και γενικά την προσήλωση στη βυζαντινή παράδοση, με μυστικό και ασκητικό χαρακτήρα.

Το φως είναι πλέον λιγοστό και μοιάζει να πηγάζει από κάποιο βάθος, στοιχείο που υποβάλλει στο θεατή βαθιά κατάνυξη. Η κρητική τεχνοτροπία θεωρήθηκε ως η τέχνη των μοναχών. Κύριος εκπρόσωπος αυτής της τεχνοτροπίας είναι ο Θεοφάνης ο Κρης, ο οποίος αγιογράφησε στα Μετέωρα και στο Άγιο Όρος. Γνωστός για την ιστορήση του καθολικού της Μονής Διονυσίου είναι και ο Τζώρζης (1547 μ.Χ.) Την περίοδο αυτή αγιογραφεί και ο Φράγκος Κατελάνος με τον αδερφό του Γεώργιο, οι οποίοι όμως άρχισαν να προσλαμβάνουν στην αγιογράφησή τους ξένα και δυτικά στοιχεία. Τέλος του 16ο αιώνα και τον 17ο αιώνα παρατηρείται μεγάλη ακμή των φορητών κρητικών εικόνων, με κυριότερους εκπροσώπους τους: Μιχαήλ Δαμασκηνό, Τζάνε, Λαμπάρδο, Βίκτωρα, Πουλάκη, Μόσκο κ.α., οι οποίοι, όμως, δέχονται, σε μεγάλο βαθμό, στοιχεία από τη δυτική ακμάζουσα τέχνη. Ο Διονύσιος ο εκ Φουρνά (περίπου το 1700 μ.Χ.) προσπάθησε να επαναφέρει τη βυζαντινή τέχνη, αλλά η προσπάθειά του δεν έφερε καρπούς, διότι το ρεύμα πλέον οδηγούσε στη Δύση.

Ακόμη και στο Άγιο Όρος αγιογραφούσαν με τη δυτική τεχνοτροπία. Τον 18ο και 19ο αιώνα άνθισε η λαϊκή τέχνη, με τα χαρακτηριστικά της να εκφράζουν το πνεύμα της εποχής, δηλαδή τον πόθο για απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό. Κυριότεροι εκφραστές της είναι ο Θεόφιλος, ο Γεώργιος Μάρκου, ο Ζωγράφου κ.α. Οι μορφές απεικονίζονται με απλά σχήματα, τα χρώματα είναι πιο σκοτεινά και γενικά η ποιότητα είναι υποδεέστερη των προηγούμενων αιώνων. Την εποχή αυτή, η βυζαντινή ζωγραφική σχεδόν εξαφανίστηκε και επικράτησε η ζωγραφική της Δύσης μέχρι το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα. Το 1940-1950 αγιογράφος Φώτης Κόντογλου κατάφερε να ξαναφέρει στο φως την τέχνη της βυζαντινής αγιογραφίας.

ΘΕΟΦΑΝΗΣ Ο ΚΡΗΣ

Μεγάλος αγιογράφος του 16ου αιώνα και κυριότερος εκπρόσωπος της Κρητικής Σχολής. Από την Κων/πολη, όπου γεννήθηκε η Μακεδονική Σχολή, η τέχνη πέρασε στο Μυστρά τα τέλη του 14ου αιώνα. Ο Μυστράς έγινε το κέντρο της αγιογραφίας στη γύρω περιοχή και αποτελεί το μεταίχμιο για τη μετάβαση στην Κρητική Σχολή. Ονομάστηκε Κρητική, γιατί αναπτύχθηκε στην Κρήτη και από εκεί διαδόθηκε σε άλλα μέρη. Αιώνας ακμής ήταν ο 16ος. Σε αντίθεση με τη Μακεδονική τεχνοτροπία, η Κρητική δεν απλώνει τα φωτίσματα και τα σαρκώματα. Ο προπλασμός (βάση) είναι σκούρος, στο χρώμα του κάστανου και οι γραμμές πιο στενές. Χαρακτηριστικό είναι η αυστηρές και ασκητικές μορφές σε σχέση με τις ελεύθερες και ρεαλιστικές της Μακεδονικής.

Το πότε γεννήθηκε ο Θεοφάνης δεν το γνωρίζουμε. Το γεγονός όμως ότι το 1527 τον συναντάμε πρώτη φορά με δύο παιδιά, και ήδη μοναχό, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πρέπει να είχε γεννηθεί γύρω στα τέλη του 15ου αιώνα.

- Δεν γνωρίζουμε αν στην Κρήτη υπάρχουν έργα του Θεοφάνη σε τοιχογραφίες ή σε φορητές εικόνες. Τον συναντούμε στα Μετέωρα, στην Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου του Αναπαυσά το 1527, σύμφωνα με την υπάρχουσα επιγραφή στο πρώτο του αυτό έργο. Το 1535 τον συναντάμε στο Άγιο Όρος στην Ιερά Μονή Μεγίστης Λαύρας , όπου εγκαταστάθηκε εκεί με τους γιους του και φιλοτέχνησε το καθολικό της μονής. Το 1543 εγκαταστάθηκε σε Λαυρεωτικό κελί στις Καρυές και με συνεργάτη το γιο του Συμεών ή Σιμωνή, τοιχογράφησε το καθολικό της Ιεράς Μονής Σταυρονικήτα στα 1545-46.
- Μετά από πολύχρονη αγιορείτικη δραστηριότητα, εγκατέλειψε το Άγιο Όρος και στα τέλη του 1558 επέστρεψε στην πατρίδα του τον Χάνδακα (Ηράκλειο). Εκεί, πεθαίνει την ίδια μέρα που κάνει τη διαθήκη του, στις 24 Φεβρουαρίου 1559.

ΕΡΓΟ ΘΕΟΦΑΝΗ
ΤΡΟΥΛΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ ΙΕΡΑ
ΜΟΝΗΣ ΣΤΑΥΡΟΝΙΚΗΤΑ ΑΓΙΟΥ
ΟΡΟΥΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Η Μακεδονική Σχολή γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη, άνθισε κυρίως στη Μακεδονία μεταξύ του 11ου και 13ου αιώνα, με κέντρο τη Θεσσαλονίκη και πέρασε και στη Σερβία. Η τεχνοτροπία αυτή χαρακτηρίζεται από έντονα χρώματα με πλατιά σαρκώματα και φωτίσματα, τα δε ισκιωμένα μέρη είναι μικρότερης έκτασης και δεν χωρίζονται απότομα από το φως. Ο προπλασμός είναι φτιαγμένος από ανοιχτόχρωμη ώχρα ή πράσινος. Τα σώματα διαγράφονται κάτω από τα ενδύματα. Η πτυχολογία είναι πλούσια και διακοσμείται με θαυματική λεπτομέρεια, ενώ παρατηρούνται ένταση, κίνηση, ελευθερία, πλούσια χρώματα και έντονη έκφραση της ψυχολογικής καταστάσεως των εικονιζομένων προσώπων.

Το πρόσωπο και τα ενδύματα είναι πλατιά φωτισμένα, γι' αυτό και την ονομάζουν «πλατιά τεχνοτροπία». Υποστηρίχθηκε η άποψη ότι η τέχνη αυτή υπήρξε ιδιαίτερα συμπαθής στους λογίους, στις μορφωμένες τάξεις και τους αυλικούς. Κύριοι εκφραστές της υπήρξαν ο Μανουήλ Πανσέληνος (ο οποίος αγιογράφησε το παρεκκλήσι του Αγίου Ευθυμίου Θεσσαλονίκης και το ναό του Πρωτάτου), ο Μιχαήλ Ασραπάς και ο αδελφός του Ευτύχιος, που αγιογράφησαν στη Σερβία, ο Γεώργιος Καλλιέργης κ.α.

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΝΘΡΟΝΟΣ
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
ΠΑΝΣΕΛΙΝΟΣ
ΠΡΩΤΑΤΟ ΚΑΡΥΩΝ
ΤΟΥ
ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟ PROJECT

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ

-
- ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΘΕΡΜΑ ΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΜΕΓΑΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ κ.κ.ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΝΑ ΜΑΣ ΠΡΟΜΗΘΕΥΣΕΙ ΥΛΙΚΑ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΣΤΟ ΣΔΕ ΜΕΓΑΡΩΝ.
-

-
- ΕΠΙΣΗΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΘΕΡΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΙΝΕΔΙΒΙΜ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΥΛΙΚΩΝ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΣΤΟ ΣΔΕ ΜΕΓΑΡΩΝ.
  - ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΘΑ ΣΑΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΟΥΜΕ ΤΑ ΕΡΓΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ ΣΔΕ ΜΕΓΑΡΩΝ ΣΤΟ PROJECT :
  - ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ-ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ
  - ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
  - ΜΕ ΘΕΜΑ: Η ΠΑΝΑΓΙΑ
-

ΕΡΓΑ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΔΕ

- ΚΟΚΚΑΛΗ ΑΘΗΝΑ Α΄ΚΥΚΛΟΣ

ΣΤΑΜΑΤΙΝΑ ΓΚΟΥΒΑΤΖΗ

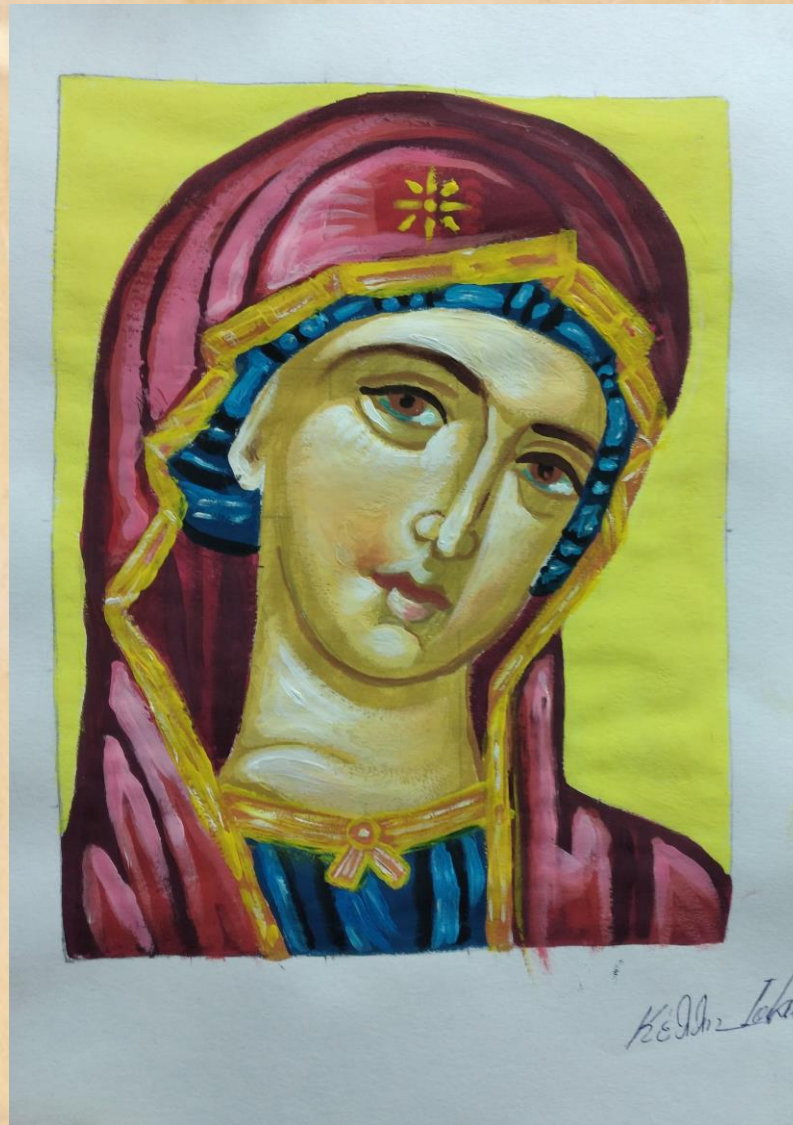
Α΄ ΚΥΚΛΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΜΗΤΣΟΥ Β' ΚΥΚΛΟΣ

ΚΕΛΛΗ ΙΟΥΛΙΑ Α΄ ΚΥΚΛΟΣ

ΠΛΑΓΚΑ ΑΡΙΣΤΕΑ
Α΄ΚΥΚΛΟΣ

ΜΑΓΟΥ ΣΛΑΒΚΑ Α΄ΚΥΚΛΟΣ

ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΠΙΔΑ Β' ΚΥΚΛΟΣ

• ΤΕΛΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ

